

Utenriksanalyse: Om å gjette feil fredspris

STEIN TØNNESSON Historiker og fredsforsker. Direktør ved Institutt for fredsforskning (Prio). Interesseområder: fred (i både snever og utvidet forstand), Kinas fremvekst som stormakt, «krigen mot terror». stein@prio.no

Hvert år i oktober får en ikke særlig treffsikker norsk fredsforsker tilgang til en global talerstol.

Uken før kunngjøringen av Nobels fredspris er et årlig eventyr for meg som direktør i Prio. Hele verdens oppmerksomhet rettes mot Oslo, og ettersom Nobelkomiteen og Nobelinstituttet bare kan si «Vent og se», er det Prio som får spørsmål om hvem som får prisen. Det gir en unik mulighet for å si noe meningsfylt til all verdens nyhetsbyråer, radioer og fjernsynsstasjoner. Jeg spurte for noen år siden Nobelinstituttets direktør, Geir

Lundestad, om det var greit at jeg henga meg til gjetting. «Helt i orden,» svarte han. «Det øker oppmerksomheten om prisen, men forutsetningen er at du gjetter feil.»

For Lundestad er det jo viktig at ingen må tro komiteen lekker. I fjor gikk det galt, for da gjettet jeg tilfeldigvis riktig, på Al Gore. Finlands tidligere president Martti Ahtisaari sto da på min tredje plass. Han hadde vært nr. 1 året før og nr. 2 i 2005, da han meklet frem den vellykte fredsavtalen mellom Aceh uavhengighetsbevegelse og Indonesias regjering. I år gikk alt bra. Etter tre år var jeg lei av å snakke om

Ahtisaari og gjettet derfor feil igjen. Han hadde mistet sin mulighet, trodde både han og jeg.

Årets eventyr begynte den 24. september. Da var professor Janne Haaland Matlary og jeg på morgenmøte hos de utenlandske korrespondentene i Oslo. Jeg visste at de ville ha lite å skrive om hvis jeg sa: «I år er feltet åpent. Det er vanskelig å peke på noen klar favoritt», så i stedet sa jeg: «I år er turen kommet til Kina. I hele fredsprisens historie har prisen kun én gang gått til en kineser, og det var Dalai Lama i 1989, og han er tibetaner i indisk eksil. I år er det dessuten 60 år siden FNs

hovedforsamling vedtok menneskerettighetserklæringen. Det må markeres. Nå er turen kommet til en kinesisk dissident, og det blir Hu Jia, som ble dømt til tre og et halvt års fengsel i april i år, så han ikke skulle kunne forstyrre OL i Beijing.»

Jeg valgte Hu Jia blant mange kinesiske opposisjonelle, noen i fengsel, noen i eksil, noen under overvåkning. Matlary erklærte seg enig, men mente prisen også kunne gå til en russisk dissident. Senere ble jeg oppmerksom på at en annen kinesisk dissident trolig hadde større sjanser. Det var advokaten Gao Zisheng, som ble bortført fra hjemmet

sitt i september 2007 og ikke er blitt sett siden. Jeg leste selvbiografien hans fra 2006, *Et mer rettferdig Kina*, og ble dypt berørt av hans livshistorie.

Den første som brakte historien min videre, var den britiske avisen The Guardian. Oppslaget der fikk en korrespondent i Beijing til å spørre kinesisk UD hva de mente. Svaret ble en advarsel. Dermed kom et utall medier på banen. Alle skrev om prisen som skulle gå til en kinesisk dissident og spekulerte om det offisielle Kinas reaksjon.

Aftenpostens Morten Fyhn skrev ironisk om hvordan «rene spekulasjoner fra en ikke spesi-

Martti Ahtisaari:
Fikk pris.

Hu Jia: Fikk ikke pris.

elt treffsikker norsk fredsforsker ... har utløst en skarp advarsel fra det offisielle Kina.» NRKs korrespondent i Beijing, Ole Torp, ringte og spurte om jeg var klar over hva jeg hadde satt i gang. Hu Jia og Gaos skjebne ble stoff i aviser verden rundt. Kanskje fikk de selv også høre at verden ikke hadde glemt dem. Det ble en slags generalprøve på en pris som før eller senere kommer, hvis ikke Kina letter på trykket.

Jeg gjettet altså på Kina, og mente det var viktig å gjøre oppmerksom på at OL ikke hadde ført til noen forbedring. Selv var jeg likevel i tvil om det ville være en klok tildeling. Den ville nok glede dissidentene, men kunne også få kinesiske myndigheter til å gå i baklås og skjerpe undertrykkingen ytterligere.

Etter mitt syn var dessuten tiden inne, etter klimaprisen i fjor, mikrokredittprisen året før, miljøprisen i 2004 og den iranske MR-prisen i 2003, for å vende tilbake til fredsprisens kjerne og gi den til en som arbeidet direkte med fred. Jeg hadde nominert min egen kandidat,

som arbeider i det stille med å fremme forståelse for lokalt drevet fredsbygging. Men jeg of-fentliggjorde ikke hvem det var. Nobelinstituttet oppfordrer jo dem som nominerer, til å holde tett om hvem det er.

Så blir det altså Ahtisaari som holder nobelforedraget den 10. desember. Endelig. Det gir en kjærkommen anledning til å diskutere Namibias vei til uavhengighet, Acehs vei fra tsunami til fred, de gjenværende problemene i og rundt Kosovo – og meklings betydning for å stifte fred. Nobelkomiteen har dessuten gjort det klart at fredsprisen fortsatt er en fredspris.